

Nəşriyyat zənciri

Bu zəncirin hansı həlqəsində olduğumuzu bilmirik. Belə görünür ki, heç zəncir də yoxdur və ya qırıq-sökük həlqələrdən ibarətdir...

Hamı deyir, nəşriyyat işi dəyər zəncirində işlərimiz pisdır, hətta yarıtmazdır, amma o “hamı” da “n” sayda kitab nəşr edir. Belə çıxır ki, kitabdan daha çox döviyyə zənciri yaradılır, vəziyyət isə heç də ürəkaçan deyil.

Kitab yamarkaları da keçirilir, maarifləndirmə və marketinq işləri də aparılır, amma layiqli bir ədəbiyyat müsabiqəsi yoxdur ki, yoxdur. Müsabiqə keçirmək üçün də gərək əsər, müəllif, oturuşmuş milli nəşriyyatlar olsun. Bunların hamısı varmıdır, yoxmudur: daha dəqiq bilmək üçün yenə də “müsabiqə keçirməlik” tezisində, müəllif-nəşriyyat-kitab-oxucu zəncirinə qayıtmalıyıq.

Əslində nəşriyyatlarımız da, tərcüməçi, redaktor və yazarlarımız da birlikdə xeyli iş görüblər. Bütün nəşirlərə, əqli mülkiyyət bazarında ən ucuz əməkçi qüvvə olan tərcüməçi və redaktorlara, oxu mədəniyyətinin artırılması üçün uğraşan hər kəsə təşəkkür etməliyik.

Bu tərəfdən baxsaq, bədgüman olmağa haqqımız yoxdur. Yola davam etməliyik. Xalq oxuyur və əsas da odur ki, daha çox insan oxumaq, mütaliə etmək istəyir. İnsanlar başa düşür ki, mütaliə həm də perspektiv vəd edir, kitab öyrədir. Proses ləng getsə də, meyil irəliyə doğru durur.

Bir nüfuzlu nəşrimizin rəsmi rəqəmlərə əsaslanan statistikasına istinadən demək olar ki, son beş ildə, ümumən, Azərbaycanda kitab alanların sayı 20 faiz artıb. Lakin dünya statistikasına baxsaq, ölkəmiz hələ də ən az kitab oxuyanlar siyahısındadır. Bəs nə etməli?

Nə vaxta qədər ki, kitab bazarında ana dilində yazılmış əsərlərin satışı tərcümə edilmiş kitabların satışını üstələməyəcək, bəlkə də fərhlənməyə dəyməz. Bu, təkcə dil, milli varlıq məsələsi deyil, həm də təhlükəsizlik məsələsidir. Tərcümə ədəbiyyatı da digər əcnəbi “yumşaq güc”lərlə yanbayan hərəkət edir, lap cizgi filmləri kimi, evimizin içindədir. Lakin bu gücdən qorxub-çəkinməyin, imtina etməyin də yeri yoxdur: bəzən öyrənmək, dərs çıxarmaq üçün zərurətlər də fürsətə çevrilə bilər.

Əgər bu kimi zərurətlərə diqqət yetirsək, “Mədəniyyət-2040” konsepsiyasının strateji hədəflərinə daha tez çatmağa bilirik. Konsepsiyada vurğulanır ki, Azərbaycan dilində elmi, elmi-publisistik və bədii əsərlərin sayının, keyfiyyətinin artırılması, araşdırma və elmi təd-

Məqsəd Nur

qiqatlar üçün maliyyə vəsaitinin təmin edilməsi və bu məqsədlə sahibkarlarla sıx əməkdaşlıq qurulması, eləcə də qrant proqramları və dövlət - özəl tərəfdaşlığından istifadə edilərək maliyyələşdirilmənin aparılması həyata keçirilməlidir, ədəbiyyata və nəşriyyat işinə dair sənət növləri inkişaf etdirilməli, nəşriyyat işi dəyər zənciri müasirləşdirilməlidir.

Bəs bu elmi-publisistik, bədii əsərlərin keyfiyyətini artıracaq müəllifləri harada axtaraq, onları necə təsnifatlaşdırmaq? Müəllifi axtarmaqla deyil ki, o özü ortaya çıxmalı, hələ bundan əvvəl də yetişməlidir. “Yetişdirilməlidir” desək, yanlışlıq olar. Müəllif istixana tərəvəzi deyil. Amma mədəniyyət siyasətimizdə institutlaşma, münbit şərait, sosial-iqtisadi islahatlar və sair bu kimi şərtlər “dövrə uyğun” müəllifin formalaşdırılmasına tökan verə bilər. Ümumən götürdükdə isə Ədəbiyyatın və Elmin axtardığı müəllif öz dövrünün adamı olmur. Görünür, bu mexanizmlər üzərində daim işləməli və daha yaxşı gələcəyə ümid etməliyik. Gələcək isə həm də dəyərlər üzərində qurulan müasirləşmədən keçir...

Hazırda dünyada müasir nəşriyyatlar elektron ticarətin aktivləşməsi, tələb üzrə çap edilmənin inkişafı, dəyər zəncirinin rəqəmsal transformasiyaya keçidi ilə məşğuldur. Buraya süni intellekt təhlilləri, istehlakçı (oxucu) ilə birbaşa münasibətlər qurulması, nəşriyyatlardan kənar (sərbəst) nəşr (özünü-nəşr) modellərinin inkişafı və interaktiv müəllif hüquqlarının tənzimlənməsi də daxildir.

Biz isə hələ də kitab dükanlarının və satıcıların yarıtmazlığından, oxucuların azlığından danışırıq. Bəlkə ona görə ki, olub-qalan nəşriyyat zəncirlərimizin səsi də elə uzaq keçmişdən gəlir? Təki, “nəşriyyat dəyər zənciri” dediyimiz nə olacaqsansa-olsun, bircə müəllifin boğazından asılmasın və əsl DƏYƏRə çevrilsin...